

Briuselis, 2019 11 19
COM(2019) 597 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (ES) Nr. 912/2014 dėl finansinės atsakomybės, susijusios su investuotojų ir valstybės ginčų sprendimu teismuose, įsteigtuose tarptautiniais susitarimais, kurių šalis yra Europos Sąjunga, veikimo

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (ES) Nr. 912/2014 dėl finansinės atsakomybės, susijusios su investuotojų ir valstybės ginčų sprendimu teismuose, įsteigtuose tarptautiniais susitarimais, kurių šalis yra Europos Sąjunga, veikimo

1. Įvadas

2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Reglamentą (ES) Nr. 912/2014, kuriuo nustatoma finansinės atsakomybės, susijusios su investuotojų ir valstybės ginčų sprendimu teismuose, įsteigtuose tarptautiniais susitarimais, kurių šalis yra Europos Sąjunga, paskirstymo tvarka (toliau – Finansinės atsakomybės reglamentas arba FAR). Teisinis FAR pagrindas yra SESV 207 straipsnis dėl bendros prekybos politikos, kurio sudedamoji dalis yra tiesioginės užsienio investicijos.

Komisija yra Sąjungos institucija, atsakinga už Finansinės atsakomybės reglamento administravimą. Atsakinga Komisijos tarnyba yra Prekybos generalinis direktoratas, o Teisės tarnyba yra atsakinga už atstovavimą Sąjungai ginčų sprendimo bylose ir vėlesniuose galimuose bylinėjimosi etapuose.

Finansinės atsakomybės reglamente nustatyti atsakovo statuso nustatymo ir finansinės atsakomybės paskirstymo tarp Sąjungos ir valstybių narių kriterijai, siekiant nustatyti režimą, pagal kurį užbaigus investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo bylas gali būti priteistos piniginių kompensacijų.

Paprastai finansinė atsakomybė priskiriama subjektui, atsakingam už režimą, pagal kurį mokamos kompensacijos. Tai reiškia, kad Sąjunga prisiima finansinę atsakomybę, kai atitinkamą režimą taiko Sąjungos institucija, įstaiga, agentūra ar tarnyba, o valstybė narė prisiima finansinę atsakomybę, kai atitinkamą režimą taiko ji. Tačiau, kai valstybė narė elgiasi taip, kaip reikalaujama pagal ES teisę, pavyzdžiui, perkeldama ES direktyvą į nacionalinę teisę, Sąjunga prisiima finansinę atsakomybę tiek, kiek atitinkamas režimas turi būti taikomas pagal ES teisę.

Kalbant apie atsakovo statusą, galioja taisyklė, kad paprastai šalis, kuri prisiima finansinę atsakomybę, yra ir atsakovė ginče. Tačiau yra konkrečių aplinkybių, kai Sąjunga yra atsakovė, net jeigu finansinę atsakomybę prisiima valstybė narė. Pavyzdžiui, taip yra tada, kai valstybė narė pageidauja, kad atsakove būtų Sąjunga (pavyzdžiui, atsižvelgiant į ginčui reikalingą techninę kompetenciją), byla susijusi ir su valstybės narės taikomu režimu, kurio reikalaujama pagal ES teisę, dėl panašaus režimo taikoma PPO ginčų sprendimo procedūra ir būtina užtikrinti nuoseklų argumentavimą.

Finansinės atsakomybės reglamente nustatytos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad tais atvejais, kai bylose dėl valstybės narės taikomo režimo Sąjunga yra atsakovė, atitinkama valstybė narė ir Sąjunga glaudžiai bendradarbiautų vykstant ginčų sprendimo procesui pagal Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pareigą lojaliai bendradarbiauti. Tai reiškia, kad reikia atsižvelgti į atitinkamos valstybės narės interesų gynybą ir apsaugą, laiku keistis informacija ir atitinkamais dokumentais, dažnai konsultuotis ir įsitraukti į delegaciją procese.

Finansinės atsakomybės reglamente taip pat nustatyta tvarka, pagal kurią valstybės narės ir Komisija gali sudaryti susitarimus dėl bylinėjimosi išlaidų ir priteistų piniginių kompensacijų

mokėjimo, siekiant užtikrinti, kad ES ištekliais net ir laikinai netektų nepagrįstai didelė našta. Visų pirma, Komisija ir atitinkama valstybė narė turėtų sudaryti susitarimus dėl periodiško išlaidų apmokėjimo ir kompensacijos sumokėjimo. Jeigu atitinkama valstybė narė neprisiima finansinės atsakomybės, Komisija gali priimti jai skirtą sprendimą ir pareikalauti sumokėti atitinkamas sumas ir taikytinas palūkanas į Sąjungos biudžetą.

Galiausiai FAR nustatyta tvarka ir reikalavimai, kurie taikomi bylose sudarant taikos sutartis, atitinkančias Sąjungos interesus. Tais atvejais, kai byla susijusi tik su Sąjungos finansine atsakomybe, sprendimą dėl taikos sutarties priima Komisija. Kai byla susijusi ir su valstybės narės taikomu režimu, ginčui išspręsti reikalingas valstybės narės sutikimas arba Komisija gali priimti sprendimą sudaryti taikos sutartį, jeigu ji neturės poveikio atitinkamos valstybės narės biudžetui ar finansams.

Finansinės atsakomybės reglamente nustatyta Komisijos pareiga teikti informaciją Europos Parlamentui ir Tarybai įvairiais ginčo etapais, pavyzdžiui, kai ji gauna ieškovo prašymą dėl konsultacijų arba pranešimą apie ketinimą pradėti ginčo sprendimo procesą.

2. Dabartinė Finansinės atsakomybės reglamento taikymo sritis

Finansinės atsakomybės reglamentas taikomas investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo procesams, vykdomiems pagal susitarimus, kurių šalis yra ES. Šiuo metu, kol bus ratifikuoti ir įsigalios susitarimai, kuriuose numatytas investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo mechanizmas, pavyzdžiui, dvišaliai susitarimai su Kanada (IEPS), Singapūru ir Vietnamu, FAR faktiškai taikomas tik investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo byloms, iškeltoms Europos Sąjungai pagal Energetikos chartijos sutartį. Sąjunga yra Energetikos chartijos sutarties susitariančioji šalis nuo jos ratifikavimo 1998 m.

3. Sąjungai iškeltos bylos pagal Energetikos chartijos sutartį

Iki šiol Sąjungos atžvilgiu pradėtas vienas investicinio ginčo sprendimo procesas pagal Energetikos chartijos sutartį. Be to, pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnį Sąjunga gavo keletą prašymų dėl konsultacijų, kuriuos nagrinėjant kol kas nepasiektas oficialaus bylinėjimosi etapas. Toliau išsamiau apibūdinamos visos šios bylos.

a. Įmonių „Prosisa“ ir „Risteel Corporation“ ieškiniai dėl Ispanijos atsinaujinančiųjų išteklių paramos schemos (2015 m.)

2015 m. Komisija gavo du Šveicarijos įmonės „Prosisa AG“ ir Nyderlandų įmonės „Risteel Corporation BV“ prašymus dėl konsultacijų pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnį. 2015 m. spalio 7 d. Komisija apie tai informavo Europos Parlamentą ir Tarybą pagal Finansinės atsakomybės reglamento 4 ir 7 straipsnius.

Abi įmonės buvo investavusios į fotovoltinės ir vėjo energijos sektorius bei atsinaujinančiosios energijos iš biomasės gamybą Ispanijos teritorijoje, o jų ieškiniai buvo susiję su Ispanijos sprendimu iš dalies pakeisti atsinaujinančiosios energijos paramos schemą. Įmonės tuo pat metu iškėlė bylą ir Ispanijai. Jos iš esmės tvirtino, kad Komisija pažeidė Energetikos chartijos sutarties 10 straipsnyje įtvirtintą sąžiningo ir teisingo požiūrio reikalavimą, kišdamasi į arbitražo teismų, įsteigtų pagal Energetikos chartijos sutartį, darbą ir tvirtindama, kad Energetikos chartijos sutartis netaikoma ES valstybės narės ir investuotojo iš kitos ES valstybės narės santykiams.

Investuotojų ir Komisijos konsultacijos pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 1 dalį įvyko 2015 m. gruodžio 1 d. Komisija patikslino, kad, jos manymu, nėra tinkamo teisinio pagrindo, leidžiančio įmonėms tęsti ginčus Sąjungos atžvilgiu.

Įmonės nepareiškė daugiau ieškiniai prieš ES.

b. Įmonės „Nord Stream 2“ ieškiniai, susiję su daliniu Dujų direktyvos daliniu pakeitimu (2019 m.)

2019 m. balandžio 12 d. Šveicarijoje įsteigta bendrovės „Gazprom“ patronuojamoji įmonė „Nord Stream 2 AG“ pateikė Komisijai raštą, kuriame prašė paaiškinti, kaip taikoma 2019 m. balandžio 17 d. Direktyvoje (ES) 2019/692, kuria iš dalies keičiama Dujų direktyva 2009/73/EB (toliau – Dujų direktyvą iš dalies keičianti direktyva), nustatyta nukrypti leidžiančių nuostatų sistema.¹ Rašte įmonė „Nord Stream 2“ taip pat informavo Komisiją apie įtariamą Energetikos chartijos sutarties pažeidimą ir paprašė ES pabandyti draugiškai išspręsti ginčą pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 1 dalį. Vadovaujantis Finansinės atsakomybės reglamento 4 straipsniu, Taryba ir Europos Parlamentas buvo informuoti apie šiuos įvykius 2019 m. gegužės 13 d.

Įmonė „Nord Stream 2 AG“ tvirtino, kad pagal iš dalies pakeistą Dujų direktyvą jai turėtų būti leidžiama taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą dėl atskyrimo, trečiųjų šalių priegios ir tarifų reguliavimo taisyklių, taikomų pagal Dujų direktyvą, nes tokia nukrypti leidžianti nuostata jai leistų susigrąžinti atliktas investicijas ir atitiktų jos teisėtus lūkesčius. Ji teigė, kad, jeigu jai nebus taikoma nukrypti leidžianti nuostata pagal Dujų direktyvą iš dalies keičiančią direktyvą ir nebus imtasi jokių kitų priemonių, kad įmonė atsidurtų lygiavertėje padėtyje, tai bus laikoma ES įsipareigojimo pagal Energetikos chartijos sutartį, visų pirma jos 10 ir 13 straipsnius, pažeidimu. Įmonė „Nord Stream 2 AG“ taip pat tvirtino, kad pagal Energetikos chartijos sutartį ji turi būti laikoma susitariančiosios šalies investuotoja, nes įmonės būstinė yra Šveicarijos Cugo mieste, kur ji vykdo didelio masto veiklą.

Komisijos ir įmonės „Nord Stream 2“ konsultacijos įvyko 2019 m. birželio 25 d. Europos Komisija nepareiškė savo pozicijos, ar, jos manymu, įmonė „Nord Stream 2“ turi teisę pareikšti ieškinį pagal Energetikos chartijos sutartį, laukdama, kol investuotojas pateiks konkrečių įrodymų apie savo veiklą Šveicarijoje. Ji taip pat informavo investuotoją mananti, kad Direktyva 2019/692 yra nediskriminacinė ir atitinka ES tarptautinius įsipareigojimus pagal Energetikos chartijos sutartį. Atsakydama į klausimą, ar įmonė „Nord Stream 2“ galėtų taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, Komisija priminė Dujų direktyvą iš dalies keičiančios direktyvos taisykles, visų pirma tai, kad atitinkamų valstybių narių institucijos priims sprendimą dėl nukrypti leidžiančių nuostatų taikymo, remdamosi nacionalinėmis taisyklėmis, kuriomis ši direktyva perkelta į nacionalinę teisę, ir individualiais prašymais.

Komisija toliau keitėsi raštais su įmone „Nord Stream 2“ 2019 m. liepos 8 d., liepos 26 d. ir rugpjūčio 6 d. 2019 m. liepos 25 d. įmonė „Nord Stream 2“ Bendrajam Teismui pateikė prašymą panaikinti Direktyvą (ES) 2019/692 (byla T-526/19). 2019 m. rugsėjo 26 d. įmonė „Nord Stream 2“ pateikė pranešimą dėl arbitražo Sąjungos atžvilgiu pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 2 dalies c punktą ir 26 straipsnio 4 dalies b punktą. 2019 m. spalio 1 d. Komisija apie tai informavo Europos Parlamentą ir Tarybą pagal Finansinės atsakomybės reglamento 4 straipsnį.

¹ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/692, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (OL L 117, 2019 5 3, p. 1).

Pranešime dėl arbitražo įmonė „Nord Stream 2 AG“ tvirtina, kad Direktyva (ES) 2019/692 (Dujų direktyvą iš dalies keičianti direktyva) ir ES veiksmai, susiję su šia direktyva, pažeidžia ES įsipareigojimus pagal Energetikos chartijos sutartį, visų pirma jos 10 straipsnio 1 dalį, 10 straipsnio 7 dalį ir 13 straipsnį.

c. Jungtinės Karalystės investuotojų ieškiniai banko „AS PNB Banka“ vardu dėl Europos Centrinio Banko nustatytų norminių reikalavimų (2019 m.)

2019 m. gegužės 2 d. Komisija gavo raštą pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 1 dalį, kurį Latvijos banko „AS PNB Bank“ vardu parengė Rusijos investuotojai (turintys Jungtinės Karalystės pilietybę), dėl tam tikrų Europos Centrinio Banko (ECB) sprendimų, kuriais bankui buvo nustatyti norminiai reikalavimai ir galėjo būti padarytas poveikis jo investicijoms į vėjo elektrinių parką „Winergy“ Latvijoje.

Visų pirma, investuotojai tvirtino, kad dėl 2019 m. gegužės 17 d. priimto ECB sprendimo projekto, kuriame nustatyti terminai, iki kurių bankas „AS PNB Bank“ turi sumažinti riziką, susijusią su parku „Winergy“, ir pasiekti tam tikras kapitalo pakankamumo ribas, buvo panaikinta banko licencija ir prarastos investicijos į parką „Winergy“. Investuotojai teigė, kad Sąjungos, kaip ir Latvijos, veiksmais buvo keliama grėsmė tolesniam jų investicijų į parką „Winergy“ vykdymui ir saugumui pažeidžiant ES įsipareigojimus pagal Energetikos chartijos sutarties III dalį.

2019 m. gegužės 24 d. Europos Parlamentas ir Taryba buvo informuoti apie šiuos kaltinimus.

2019 m. birželio 28 d. Komisija išsiuntė raštą investuotojams, kuriame išreiškė nuomonę, kad jie neturi teisės iškelti bylos ES pagal Energetikos chartijos sutartį, nes investuotojai yra ES piliečiai, ir pasiūlė atsiimti reikalavimus.

4. Investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo procesų, pradėtų prieš Sąjungą, skaidrumas

Europos Komisija siekia užtikrinti kuo didesnę investuotojų ir valstybių ginčų sprendimo procesų, pradėtų prieš Sąjungą, skaidrumą. Pastaraisiais metais Komisija radikaliai pakeitė Sąjungos požiūrį į investicinių ginčų sprendimą įgyvendindama įvairias iniciatyvas. Ji vykdė derybas dėl skaidrumo taisyklių, kurioms pasibaigus 2013 m. buvo priimtos UNCITRAL skaidrumo taisyklės, ir tokios taisyklės įtrauktos į investicinių teismų sistemų, sukurtų pagal ES dvišalius susitarimus su Kanada, Singapūru, Vietnamu ir Meksika, nuostatas.

Sąjunga taip pat dalyvavo derybose dėl Jungtinių Tautų konvencijos dėl skaidrumo sprendžiant sutartimi grindžiamus investuotojo ir valstybės ginčus (Mauricijaus konvencija, Niujorkas, 2014 m.). Tai yra JT konvencija, kurioje numatyta, kad UNCITRAL skaidrumo taisyklės taikomos daugiau nei 3 000 galiojančių dvišalių investicijų sutarčių. Komisija siekė, kad priėmus Mauricijaus konvenciją UNCITRAL skaidrumo taisyklės būtų taikomos Energetikos chartijos sutarčiai ir 2015 m. sausio mėn. pateikė pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo, kuriuo ES būtų įgaliota pasirašyti Mauricijaus konvenciją. Tačiau kol kas Taryba nesutiko priimti Komisijos pasiūlymo. Tai reiškia, kad šiuo metu ginčams pagal Energetikos chartijos sutartį neprivaloma taikyti skaidrumo taisyklių.

Vis dėlto Komisija ėmėsi iniciatyvų siekdama užtikrinti kuo didesnę investuotojų ieškinių, apie kuriuos jai pranešta iki šiol, skaidrumą. Prekybos generalinio direktorato svetainėje skelbiama naujausia investuotojų ir Komisijos korespondencija

[\(https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/dispute-settlement/investment-disputes/\)](https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/dispute-settlement/investment-disputes/).
Investuotojams nusprendus savo ieškinius pareikšti arbitražui, Komisija ketina toliau taikyti skaidrumo reikalavimus siekdama susitarti su investuotojais skelbti pareiškimus ir rengdama atvirus posėdžius.
